

становищата по националния въпросъ, както на национално хомогеннитѣ, така и на многонационалнитѣ, както на авторитарнитѣ, така и на демократнитѣ държави, азъ правя новъ изводъ, **отношението къмъ малцинствата, кждето и да бждатъ тѣ, въ каквито и да било исторически обстоятелства, трѣбва да се подчини не на временнитѣ политически съображения, а на сжщината на държавата.**

Ние видѣхме каква е тази сжщина Нито нацията, нито държавата трѣбва да се самоотречатъ отъ мѣрките за самозапазване и развитие. Напротивъ, тѣзи мѣрки трѣбва да бждатъ ефикасни. Но нито нацията, нито държавата сж само едно минало и само едно настояще. Тѣ сж, по думитѣ на великия Ренанъ и на знаменития Ортега, и едно бждеще, *бждещето на общезжитието*. Не онова, което сме били вчера, а което ще бждемъ утре, всичко заедно, това е, което ни обединява въ държава.

И най-висшето държавно изкуство на управника, при изключителни исторически моменти, се състои въ умѣнието да слѣе въ едно политическо, не народностно единство, всички народностни групи, всички езици, всички вѣри, всички класи, живущи подъ едно небе, на една земя.

Това политическо единство стои надъ антропологическитѣ дадености на нацията. Въ черепи съ различни измѣрения, оформени чрезъ законитѣ за наследствеността, може да се вложи едно и сжщо политическо съдържание, безъ да се атакува народностното самочувство и вѣрското убеждение. Привързаността къмъ държавата е привързаностъ къмъ родината, къмъ хората и пейзажа, който е очаровалъ за първи пътъ детскитѣ очи и тя, като моментъ и преживѣлица, свързана съ дадено мѣсто, остава неизличима въ съзнанието на зрѣлия човѣкъ, та даже на стареца.

Пътниците разказватъ, напримѣръ, за трогателната любовъ къмъ България на преселници турци отъ Дели Ормана въ Анадола и на български евреи, преселници въ Палестина. За еднитѣ и другитѣ България е останала тѣхенъ скжпъ споменъ, макаръ че поради известни доминантни подбуди сж я напустили. А нѣкои отъ тѣхъ се повърнаха обратно въ роднитѣ имъ мѣста, побѣдени отъ скръбъ къмъ родната земя.

Ето, това, тази носталгия е **най-висшето постижение** на българската земя и нейнитѣ добродѣтелни хора. „Общата слава въ миналото, общата воля въ настоящето, велики дѣла, извършени заедно“, за които говори Ренанъ, бѣха проявени и въ тежкитѣ изпитания на българския народъ презъ време на войнитѣ. Отъ бойнитѣ редици на войницитѣ не липсваха и инородни българи. Не е ли това указание, че конкретно **българската държавна идея непринудено е внедрена въ душата на всички социални класи и всички народности, включително малцинственитѣ?** Какъ иначе ще изгъл-